



22. november 2008

Danmark giver EU et forskønnet billede af naturens tilstand i de danske skove

Af Søren Wium-Andersen og Karsten Thomsen

Indledning

Habitat- og Fugledirektivet er centrale for EU-landenes indsats for at bevare den europæiske biodiversitet. Danmark har i EU været med til at forpligte alle 27 lande til at udpege naturområder og til at sikre, at disse områders naturværdier bevares og forbedres. De enkelte lande er forpligtet til at tage initiativer til at forbedre tilstanden, hvis de udpegede naturområder ikke opfylder kravene til beskyttelse af den biologiske mangfoldighed.

I 2005 blev der af EU nedsat en gruppe bestående af mere end 100 eksperter nomineret af de europæiske lande samt en række NGO'er, der udarbejdede en liste over de biodiversitets indikatorer, der skal anvendes for at stoppe tabet i biodiversitet inden 2010: Halting the loss of biodiversity by 2010, se adressen: kortlink.dk/europa/5xbs. Da Danmark indsendte sine habitatoplysninger i slutningen af 2007 til EU valgte Miljøministeriet ikke at følge egne eksperters rådgivning i forbindelse med karakteriseringen naturtilstanden i skovene. På et lidet vederhæftigt grundlag fik ministeriet karakteriseret langt hovedparten af de danske skove som værende i en god bevaringsstatus som ikke behøvede forbedringer i den kommende seksårige periode.

Mellem en fjerdedel og halvdelen af de svampe og insekter som er opført på de danske rød- og gullister er afhængige af gamle træer og dødt ved. I en rapport fra 2007 hvor EU beskrev, hvorledes landene kan stoppe tilbagegangen i den biologiske mangfoldighed inden 2010 bekræftes denne afhængighed. På trods af disse kendsgerninger har Miljøministeriet forkastet al viden og faglige kriterier og i stedet opstillet kriterier som medfører, at skov uden dødt træ godkendes som skovområder med en god tilstand, selvom den biologiske mangfoldighed ikke er tilstede. Det resulterer også i, at gamle træer og dødt ved kan fjernes fra mange de skove som Danmark har udlagt som habitatområder uden at det ses som en forringelse af tilstanden på trods af, at det forringer den biologiske mangfoldighed. Tilsvarende betyder det, at distrikterne ikke behøver at gøre en indsats for at øge antallet af gamle træer og dødt ved, så der skabes levesteder for vore mest truede arter i de reelt fattige danske skove, der er udlagt som habitatområder. Herigennem forkaster ministeriet sine egne eksperters anbefalinger til at opnå en forbedret biodiversitet i 2010, blot for at spare nogle midler.

Baggrund

I gennem mange år opfattede de danske myndigheder Fugle- og Habitatdirektiverne som direktiver, der ikke havde den store betydning i Danmark. Den herskende opfattelse var, at de danske naturbeskyttelseslove sikrede naturværdierne bedre end direktiverne. Den opfattelse er først ændret i de sidste år, hvorfor Danmark netop nu gennemfører en vand- og naturplanlægning for ”Natura 2000-områderne”¹, der er en fælles betegnelse for områder, der er udpeget efter Fuglebeskyttelsesdirektivet og/eller Habitatdirektivet. Direktiverne blev udstedt i henholdsvis 1979 og 1992. Planlægningen udmøntes først i konkrete planer om 1-2 år. Danmark er på dette område langt bagefter vore nabolande, fx Sverige, som allerede nu implementerer deres Natura 2000 planer.

De to direktiver skal sikre, at forholdene ikke forringes for de naturtyper og arter som Natura-2000-områderne er udlagt for. Men først med vedtagelse af miljømålsloven i 2003 og ændringen af naturbeskyttelsesloven i 2004 og vedtagelse af skovloven i 2004 blev der også i dansk lov formuleret en beskyttelse af naturtyper og levesteder for arterne, sådan som det kræves i de to nævnte direktiver.

I Danmarks 246 udlagte Natura 2000-områder er der nu sket en kortlægning af naturtyper og levesteder. Denne proces er afsluttet og der er udarbejdet basisanalyser for alle områderne. For nærmere oplysninger om processen se: www.vandognatur.dk. Disse analyser har netop været i høring og det var planlagt at den 22. december skulle det første hold planer for de 246 områder sendes i offentlig høring i et ½ år. Denne planlægning er netop blevet kuldkastet, tilsyneladende fordi konsekvenserne af de opstillede planer var for kostbare for regeringen. For som ministeriet oplyser den 03-11-2008: Der skal mere helhed ind i den samlede miljøindsats. Det har Ministerudvalget for Grøn Vækst besluttet, se: kortlink.dk/blst/5yv2

Naturtilstandsklasser

Der har forståeligt nok været en række diskussioner om naturtilstanden i de meget forskellige naturtyper som skulle beskrives og karakteriseres. Hvordan de forskellige skovtyper skulle bedømmes og karakteriseres er blevet præsenteret af DMU i *Faglig Rapport nr. 634: Beregningsmetoder for Habitatdirektivets skovtyper*. Her beskriver og begrundes DMU, hvordan de opfatter de naturtilstandsklasser, som man efter EU skal inddele skovene i.

DMU er ganske klar i sin udmelding. DMU mener, at man som udgangspunkt for at vurdere skovene i henhold til Habitatdirektivet bør forudsætte, at skovene har træer i alle aldre og ikke er skove domineret af ensaldrende løv- og nåleplantager. Da DMU vælger at følge denne mere naturskovsagtige tilgang bedømmer de skoven ud fra tre indikatorer, nemlig 1) skovstruktur, 2) kontinuitet og 3) driftforhold og hydrologi, se den vedhæftede Tabel 1. DMU inddeler efterfølgende skovene i 5 kategorier alt efter, hvor god en score der opnås i de tre kategorier. Herefter kan man bedømme en skovparcel og klassificere den efter de opstillede kriterier alt efter, hvorledes den er blevet behandlet gennem de sidste mange år. Takseres en parcel til god eller høj tilstand, er det tilfredsstillende efter Habitatdirektivet, men tilstanden må over tid ikke forringes. Bliver parcellen takseret til en af de tre nederste klasser – ugunstig tilstand-, skal der lægges en plan for, hvorledes parcellen kan blive forbedret i den kommende planperiode for at komme op i en af de to bedste klasser – gunstig tilstand.

¹ Der er et stort overlap mellem de to typer af områder. Det samlede areal af Natura 2000-områder i Danmark udgør ca. 16.600 km², hvoraf kun ca. 3.600 km² er beliggende på land.

Skovtilstandsklasser

Da de skiftende regeringer ikke har haft de store ambitioner på naturens vegne og da der tilsyneladende ikke er nogen større interesse for reelt at ændre driften af statens skove selv på langt sigt opfandt Skov- og Naturstyrelsen et nyt begreb, skovtilstand. Dette begreb dukker første gang op i DMU rapport nr. 634. I Tabel 1 (se side 4) er DMU's naturtilstand og SNS's skovtilstand sat over for hinanden, således at kriterier for fem tilstandsklasser er opstillet ud fra hvert af de to systemer. Den væsentligste forskel er, at "god skovtilstand" kan opnås selvom "strukturer og funktioner knyttet til gamle træer og dødt ved mangler eller kun er svagt udviklet", mens "god tilstand" inden for begrebet naturtilstand defineres som, at der kun afviger en smule fra uberørt naturskoves tilstand. Det er SNS's skovtilstand, der fremover definerer og kategoriserer tilstanden i de danske skove set i relation til Habitatdirektivet.

Skovtilstandsklasser i praksis

Tilstandsvurderingen indgår i beskrivelsen af områderne og dernæst i prioriteringen af hvor der skal gøres en særlig indsats i de kommende år, samt hvad der skal gøres. Konsekvensen af at have et system som giver en gunstig tilstand og hvor fraværet af gamle træer og dødt ved ikke kan trække tilstanden ned i ugunstig tilstand er alt andet lige, at der efterfølgende ikke vil blive gjort en særlig indsats for at forbedre tilstanden for denne parameter.

Var Danmark begyndt at anvende naturtilstandsklasser, ville de fleste af de danske skove incl. statsskovene, der reelt er ensaldrende plantager med løv- og nåltræer, være endt i én af de tre laveste klasser efter DMUs klassificeringssystem. Dette kunne indebære, at der blev politisk interesse for at forbedre naturindholdet i skovene til gavn for biodiversiteten og skovens gæster. Men der var tilsyneladende ikke nogen interesse for i det administrative system, at det skulle ske. Man agtede kun at opfylde direktivernes minimumskrav. Det er uambitiøst.

Men tricket med at anvende skovtilstandsklasser virkede. De danske skove har det på papiret rigtigt godt. Ikke mindre end 75% af vore skovnaturtyper i Natura-2000 områderne har gunstig tilstand. Det har SNS indberettet til EU. Se adressen:

http://circa.europa.eu/Public/irc/env/monnat/library?l=/habitats_reporting/reporting_2001-2007/ms-reports_summaries&vm=detailed&sb=Title

Her kan du finde indberetninger for alle EU-landene. Skovenes tilstand fremgår af afsnit 3.3 i resumeerne. Ser man på de indberettede resultater for fire af vore nabolande og Danmark, finder man følgende værdier:

Land	Natura-2000 skovtyper med gunstig status.
Danmark	75 %
Sverige	18 %
Finland	25 %
Tyskland	38 %
Holland	0 %

Det fremgår umiddelbart af skemaet, at den danske skovtilstand er fremragende. Langt bedre end hvad vi finder i vore nabolande. Det rejser spørgsmålet: Har de danske myndigheder anvendt den rigtige målestok?

Hvad ville status for de danske skove have været, dersom DMU's standard var blevet anvendt i stedet for det system som SNS har implementeret?

Den europæiske målsætning

Det kan undre set i en europæisk sammenhæng, at Miljøministeriet pressede sit skovtilstandssystem igennem i 2007. For parallelt med, at DMU og SNS udarbejdede de to indbyrdes modstridende systemer, var Miljøministeriet repræsenteret i en arbejdsgruppe, som siden 2004 har arbejdet med at udarbejde 26 vigtige indikatorer for den europæiske biodiversitet. Dette arbejde blev ligesom Faglig Rapport nr. 634 også afrapporteret i 2007 med rapporten: *Halting the loss of biodiversity by 2010: proposal for a first set of indicators to monitor progress in Europe*, kortlink.dk/europa/5xbs. I denne rapport er der et særligt afsnit (18) om skovene med titlen: ”Dødt træ i skoven”, som specielt slår på de døde træers store betydning for biodiversiteten.

Billedet for de lysåbne naturtyper er helt anderledes – her stemmer vurderingen nemlig overens med de øvrige EU-lande. Hvordan kan det være at regeringen har lavere ambitioner for skovens natur end for den øvrige natur?

Vi finder det uacceptabelt, at vi og den øvrige offentlighed ikke ved, hvad vore skoves status vil være, hvis DMU's standard var blevet anvendt i stedet for det hjemmestrikkede system, som SNS har implementeret.

Referencer:

1. Skovens naturtilstand. Beregningsmetoder for Habitatdirektivets skovtyper. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 52 s. Faglig rapport fra DMU nr. 634. 2007 <http://www.dmu.dk/Pub/FR634.pdf>. af Fredshavn, J.R., Johannsen, V.K., Ejrnæs, R., Nielsen, K.E. & Rune, F.
2. Halting the loss of biodiversity by 2010: proposal for a first set of indicators to monitor progress in Europe, EEA Technical report No 11/2007, ISSN 1725–2237. kortlink.dk/europa/5xbs
3. EU Biodiversity Indicators – SEBI 2010, http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/eu2010_indicators/index_en.htm eller <http://kortlink.dk/europa/5xbr>
4. Et resume af de enkelte landes indberetninger til EU vedrørende Habitatdirektivet kan findes på adressen: http://circa.europa.eu/Public/irc/env/monnat/library?l=/habitats_reporting/reporting_2001-2007/ms-reports_summaries&vm=detailed&sb=Title

Tabel fra Faglig rapport fra DMU nr. 634 s. 11

Tabel 1. Generel definition af tilstandsklasser for naturtilstand og skovtilstand til brug for naturplanlægningen.		
	Tilstandsklasser for naturtilstand	Tilstandsklasser for skovtilstand, med udgangspunkt i Habitatdirektivets krav
Høj tilstand	Der er ingen eller kun meget små menneskeskabte ændringer i værdierne for de fysisk/kemiske og hydromorfologiske kvalitetselementer for den pågældende naturtype i forhold til, hvad der normalt gælder for denne naturtype under uberørte forhold. Værdierne for de biologiske kvalitetselementer for naturområdet svarer til, hvad der normalt gælder for den pågældende naturtype under uberørte forhold, og der er ingen eller kun meget små tegn på forandringer. Der forekommer typespecifikke forhold og samfund.	Der er ingen eller kun små menneskeskabte ændringer i værdierne for de fysisk/kemiske og hydromorfologiske kvalitetselementer i forhold til, hvad der normalt gælder for skovtypen under uberørte forhold. Værdierne for de biologiske kvalitetselementer svarer til, hvad der normalt gælder for skovtypen under uberørte forhold eller ved meget naturvenlig drift, og der er ingen eller kun små forandringer. Der forekommer typespecifikke forhold og samfund, herunder strukturer og funktioner knyttet til gamle træer og dødt ved.
God tilstand	Værdierne for de biologiske kvalitetselementer for den pågældende naturtype udviser lave niveauer af forandringer som følge af menneskelig aktivitet, men afviger kun lidt fra, hvad der normalt gælder for denne naturtype under uberørte forhold.	Værdierne for de biologiske kvalitetselementer for den pågældende skovtype udviser forandringer som følge af bæredygtig skovdrift, men forandringerne forhindrer ikke, at skovtypen og dens karakteristiske arter kan opretholdes på lang sigt. Strukturer og funktioner knyttet til gamle træer og dødt ved kan mangle eller være svagt udviklet.
Moderat tilstand	Værdierne for de biologiske kvalitetselementer for den pågældende naturtype afviger i moderat grad fra, hvad der normalt gælder for denne naturtype under uberørte forhold. Værdierne viser middelstore tegn på forandringer som følge af menneskelig aktivitet og er betydeligt mere forstyrrede end under forhold med god tilstand.	Værdierne for de biologiske kvalitetselementer for den pågældende skovtype afviger i moderat grad fra, hvad der normalt gælder for denne skovtype ved bæredygtig skovdrift, således at der er forringet mulighed for langsigtet opretholdelse af skovtypen eller dens karakteristiske arter. Værdierne viser middelstore tegn på forandringer som følge af menneskelig aktivitet og er betydeligt mere forstyrrede end under forhold med god tilstand. Strukturer og funktioner knyttet til gamle træer og dødt ved mangler eller er sjældne.
Ringe tilstand	Naturområder der viser tegn på større ændringer i værdierne for de biologiske kvalitetselementer for den pågældende naturtype, og hvori de relevante biologiske samfund afviger væsentligt fra, hvad der normalt gælder for den pågældende naturtype under uberørte forhold.	Skovarealer der viser tegn på større ændringer i værdierne for de biologiske kvalitetselementer for den pågældende skovtype, og hvori de relevante biologiske samfund afviger væsentligt fra, hvad der normalt gælder for den pågældende skovtype ved bæredygtig skovdrift.
Dårlig tilstand	Naturområder der viser tegn på alvorlige ændringer i værdierne for de biologiske kvalitetselementer for den pågældende naturtype, og hvori store dele af de relevante biologiske samfund, der normalt karakteriserer den pågældende naturtype under uberørte forhold, ikke forekommer.	Skovarealer der viser tegn på alvorlige ændringer i værdierne for de biologiske kvalitetselementer for den pågældende skovtype, og hvori store dele af de relevante biologiske samfund, der normalt karakteriserer den pågældende skovtype ved bæredygtig skovdrift, ikke forekommer.

Den venstre kolonne er DMU's udspil. Den højre kolonne er Skov- og Naturstyrelsens udspil som efterfølgende er anvendt til karakteriseringen af de danske skove og plantager.